

Т. П. Плішка

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів та кредиту
Хмельницького університету управління та права

УДК 338.28

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РЕГІОНІ

Стаття присвячена проблемам інноваційно-інвестиційних процесів в регіоні. Досліджені основи цих процесів, проведений аналіз інвестування та інноваційної діяльності у Хмельницькій області, запропоновано шляхи активізації інноваційно-інвестиційних процесів в регіоні.

Статья посвящена проблемам инновационно-инвестиционных процессов в регионе. Исследованы основы этих процессов, проведен анализ инвестирования и инновационной деятельности в Хмельницкой области, предложено пути активизации инновационно-инвестиционных процессов в регионе.

The article deals with the problem of innovation and investments processes in the region. There processes base has been analysis investments of innovation activity in Khmelnytsky region, ways of activization of innovation and investments processes in the region have been proposed.

Однією з важливих передумов покращення економічної ситуації в країні та вирішення сучасних проблем у виробництві є активізація інноваційно-інвестиційних процесів, спрямованих на випуск якісної високотехнологічної продукції, конкурентоспроможної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, переорієнтацією виробничого потенціалу на створення конкурентоспроможних промислових виробництв, розвиток яких залежить від рівня сприйнятливості підприємств до нововведень.

Дослідженням інноваційно-інвестиційних процесів присвячені роботи таких вчених, як: О. А. Алімов, Й. А. Алюша, М. П. Войнаренко, О. І. Волков, М. В. Гаман, А. П. Гречан, Н. П. Гончаров, М. Г. Дражан, М. П. Денисенко, П. Н. Завлин, А. Е. Казанцев, Л. Е. Миндель, П. П. Микитюк, А. С. Музиченко, Р. В. Скалюк, Д. М. Стеченко, Д. Н. Черванев та інші.

Проте, не зважаючи на досягнення в цій сфері, недостатнім є висвітлення регіональних аспектів інноваційно-інвестиційних процесів, що і є завданням цієї статті.

Інноваційна діяльність — це усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові і комерційні дії, що реально призводять до здійснення інновацій або задумані з цією метою. До інноваційної діяльності входять дослідження і розробки, прямо не пов'язані з підготовкою конкретної інновації. Під інновацією розуміють введення у вживання будь-якого нового або значно вдосконаленого продукту (товару або послуги) або процесу, нового методу маркетингу або нового організаційного методу в діяльності підприємства, організації робочих місць або зовнішніх зв'язків. Інноваційна продукція поділяється на нову для ринку та нову для підприємства.

Інвестиції — це довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі економіки країни та за її межами з метою привласнення прибутку. Найпростішим визначенням категорії “інвестиції” є їх характеристика як вкладень у капітал. К. Макконел і С. Брю стверджують, що інвестиції — це витрати на будівництво нових заводів, на верстати і устаткування з тривалим терміном служби; витрати на виробництво і нагромадження засобів виробництва, збільшення матеріальних запасів; витрати на поліпшення освіти, здоров'я, працівників чи на підвищення мобільності робочої сили.

Інноваційно-інвестиційні процеси — це процеси довготермінових вкладень капіталу в наукові, технологічні, організаційні, фінансові і комерційні дії, що приводять до здійснення інновацій або задумані з цією метою.

© Плішка Т.П., 2009.

У 2008 р. інноваційною діяльністю у промисловості області займалося 16 підприємств, або 4,2 % обстежених промислових підприємств, у 2007 р. — 25 підприємств, або 7,3 %, що є найнижчим показником серед регіонів України. Так, частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств становить в Україні 13,0 %, Чернівецькій області — 16,9 %, Вінницькій — 16,2 %, Тернопільській — 16,1 %, Рівненській — 11,8 %, Житомирській — 11,4 %.

З числа інноваційно активних підприємств 62,5 % реалізували інноваційну продукцію, 68,8 % — витрачали кошти на впровадження інновацій як нових для підприємства, так і нових для ринку (виконували дослідження і розробки, здійснювали придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, інших зовнішніх знань тощо), 93,8 % — впроваджували інновації.

Активність підприємств щодо інноваційної діяльності значно варіювала як за видами промислової діяльності, так і за регіонами області.

У 2008 р. за видами економічної діяльності найбільша частка належить підприємствам машинобудування — 11,5 % обстежених підприємств галузі були інноваційно активними (у 2007 р. — 19 %), з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції — 9,4 % (у 2007 р. — 13,8 %), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів — 7,7 % (у 2007 р. — 5,3 %). Меншою, ніж у середньому по області, була частка інноваційно активних підприємств у легкій промисловості — 3,4 %, у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води — 2,2 %, у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів — 2 %. Проте підприємства добувної, хімічної і нафтохімічної промисловості, целюлозно-паперового виробництва; видавничої діяльності, а також підприємства з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини (крім меблів) взагалі не займалися зазначеною діяльністю.

Серед регіонів здійснювали нововведення підприємства 3 районів (Деражнянський, Красилівський, Кам'янець-Подільський) та 4 міст (Старокостянтинів, Славута, Хмельницький, Кам'янець-Подільський), де інноваційні роботи виконували 12,5 — 4,3 % підприємств. При цьому підприємства інших 19 регіонів не займалися придбанням та використанням інновацій.

Інноваційна активність залежала і від розміру підприємств: серед підприємств з чисельністю працівників від 1 тис. до 5 тис. осіб виявили інноваційну активність 71,4 % підприємств, від 250 до 499 осіб 11,1 %, від 100 до 249 осіб — 9,2 %, тоді як серед підприємств з чисельністю від 50 до 99 осіб частка інноваційно активних підприємств становила лише 1,1 %, а малі підприємства з чисельністю менше 50 осіб не були сприятливі до нововведень.

Основним джерелом фінансування інновацій, як і в попередні роки, залишаються власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування становила 83,5 %, у 2007 р. — 88,2 %. (табл. 1).

Таблиця 1.
Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами у Хмельницькій області в 2006-2008 роках

Показники	Тис. грн.			Темп росту, %	
	2006	2007	2008	2008 до 2007	2008 до 2006
Всього	136248,9	91948,2	179490,7	195	132
У тому числі за рахунок:	3000,0	-	-	-	-
Коштів держбюджету і місцевих бюджетів					
Власних коштів підприємств	66677,9	81090,2	149911,3	185	224
Коштів інвесторів іноземних держав	41165,0	-	-	-	-
Кредитів	25406,0	10858,0	29579,4	272	116

Джерело: Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області.

За рахунок власних коштів нововведення здійснили 68,8 % інноваційно активних підприємств, серед них кожне друге — це підприємство машинобудування. Для здійснення інновацій промисловість отримала кредити в обсязі 29,6 млн. грн. (у 2007 р. — 10,9 млн. грн.). Їх питома вага у загальному обсязі фінансування інноваційних витрат у 2008 р. склала 16,5 %. В основному кредити отримали підприємства машинобудування — 27,2 млн. грн. або 91,9 % від загальної суми кредитів. Фінансування інноваційних робіт з державного та місцевих бюджетів у 2007-2008 роках не проводилось. Інноваційна сфера області поки що не стала привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів і їх кошти не вкладалися в промислове виробництво Хмельниччини.

В області розроблена і діє Комплексна програма на період до 2010 р., яка спрямована на вирішення проблем енергозбереження. У 2008 р. на розробку та впровадження енергозберігаючих технологій на підприємствах області витрачено 73,1 млн. грн., економія паливно-енергетичних ресурсів склала 45,1 млн. грн.

За 2008 р. у розвиток економіки області підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 5437,4 млн. грн. капітальних інвестицій. Найвагомішу частку з них (89,2 % загального обсягу) складають інвестиції в основний капітал, а саме у капітальне будівництво та придбання машин і обладнання.

Обсяг інвестицій в основний капітал, освоєних підприємствами та організаціями області у 2008 р. на 19,4 % перевищив вкладення за попередній рік (у 2007 р. — 30,5 %). Приріст інвестицій в основний капітал у 2008 р. досягнутий у 15 регіонах області. Найбільш активно освоювались капіталовкладення у м. Славути та м. Кам'янець-Подільському, Старосинявському, Новоушицькому та Старокостянтинівському районах, де їх обсяги зросли порівняно з відповідним періодом попереднього року більше, ніж у 2 рази та перевищили загальнообласний рівень. У м. Хмельницькому, де освоєно 26,5 % від загального обсягу капітальних вкладень області, їх обсяги проти 2007 р. зросли на 9,1 %. У той же час більше, ніж вдвічі скоротилися обсяги капіталовкладень у м. Старокостянтинів та у Славуцькому районі.

Основним джерелом фінансування капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій (більше половини загального обсягу). Фінансування із державного бюджету складає 4,4 %, з місцевих бюджетів всіх рівнів — 3,9 % (табл. 2).

Пріоритетними напрямками розвитку економіки залишається промислове виробництво (32,2 % від загального обсягу), сільське господарство та мисливство (25,1 %) і операції з нерухомим майном, орендою та наданням послуг підприємцям (21,7 %).

Обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в область на 1 січня 2009 р. становив 137,3 млн. дол. США, тобто в розрахунку на одного мешканця області припадало 102,3 дол. інвестицій. На кінець 2008 р. проінвестовано 135 підприємств області. Переважну частину обсягу прямих інвестицій нерезидентами внесено у підприємства м. Хмельницького, м. Кам'янець-Подільського, Хмельницького та Кам'янець-Подільського районів.

Таблиця 2.

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування у Хмельницькій області в 2007-2008рр.

Показники	Тис. грн.		Темп росту, % 2008 до 2007
	2008	2007	
Капітальні інвестиції, всього	5437351	3642749	149,3
<i>У тому числі за рахунок:</i>			119,6
Коштів державного бюджету	237214	198399	
Коштів місцевих бюджетів	212822	141669	150,2
Власних коштів підприємств та організацій	3178633	2196548	144,7
Кредитів банків та інших позик	976145	493061	198,0
Коштів іноземних інвесторів	18765	24323	129,6

Джерело: Розраховано на основі даних Головного управління статистики у Хмельницькій області.

Розширюється число країн, які інвестують економіку області: якщо на 1 січня 2007 р. було 29 країн-інвесторів, то на початок 2009 р. — 34 країни. Основні обсяги коштів надійшли від нерезидентів з наступних 10 країн: Кіпру, Нідерландів, Віргінських островів, Російської Федерації, Німеччини, Польщі, Великобританії, Сполучених Штатів Америки, Швеції та Ізраїлю, яким належить майже 94,1 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку області. З десятки найбільших країн-інвесторів Хмельниччини вибули Канада, Ліхтенштейн, Сент-Кітс і Невіс, поступившись Російській Федерації, Ізраїлю та Швеції.

Інвестиційно привабливими для іноземних інвесторів в Хмельницькій області є підприємства хімічної і нафтохімічної промисловості, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, підприємства, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренда та надання послуг підприємцям, підприємства оптової торгівлі і посередництва в оптовій торгівлі, сільського господарства.

Кращими прикладами активізації інноваційно-інвестиційних процесів в Хмельницькій області у 2008 р. є:

— Хмельницьке державне підприємство “Новатор” (впроваджено напівавтоматичну лінію іноземного виробництва по виготовленню друкованих плат, в тому числі багатошарових, яка дає можливість впровадження у виробництво технології поверхневого монтажу від мікроелектронних елементів до радіоелементів з використанням сучасних безсвинцевих паяльних паст, флюсів, мийочих рідин і лаків, що дозволило підвищити технічний рівень виробництва друкованих плат та виготовляти плати високої якості);

— Хмельницьке ВАТ АК “Адвіс” (для порізки деталей складних контурів товщиною до 150 мм впроваджено газо-плазмову порізку металів Інтекс К-Пн, що значно підвищує продуктивність праці, за рахунок компактного розкрою листового металу забезпечується економія до 30 % матеріалу, енергоресурсів, покращується якість продукції);

— Хмельницьке ТОВ “Нейл” (впроваджено процес з виготовлення на напівавтоматичному верстаті цвяхів в бобінах. Цвяхи в кількості 200-400 штук зварюються в стрічки, які закручуються в бобіни. Цвяхи в бобінах забиваються в деревину за допомогою пневмопістолетів і використовуються для механізації робіт при виготовленні та ремонті дерев’яних піддонів, щитів та інших дерев’яних конструкцій).

Слід зазначити, що інноваційні процеси позитивно впливають на діяльність підприємств. У 2008 р. проти 2007 р. інноваційно активні підприємства збільшили випуск промислової продукції на десяту частину (в промисловості в цілому спостерігалось зниження на 0,6 %). Приріст обсягів виробництва одержали майже дві третини підприємств. Здобутком Хмельниччини є запровадження кластерної моделі управління регіональною економікою, суть якої полягає в кооперації та об’єднанні усіх компонентів виробничого процесу від постачальників сировини до споживачів кінцевого продукту, включаючи обслуговуючу сферу та спеціалізовану інфраструктуру, представників влади та науки.

Стан інноваційно-інвестиційних процесів в Хмельницькій області є незадовільним. Інноваційною діяльністю у промисловості області у 2008 р. займалося 16 підприємств, або 4,2 % обстежених промислових підприємств, що є найнижчим показником серед регіонів України. За 2008 р. у розвиток економіки області підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування вкладено 5 437,4 млн. грн. капітальних інвестицій, на інноваційну діяльність витрачено 179,5 млн. грн.

Найвагомішими факторами, які перешкоджають інноваційно-інвестиційним процесам є стан політичної нестабільності в державі, невпевненість в довгострокових кредитах та високі банківські ставки; відсутність держзамовлень і держгарантій від ризику банкрутства за спожиті банківські кредити на інновацію; відсутність належного фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів, неготовність до активних дій у цій сфері, руйнація зв’язків розробників нововведень з виробництвом, а також зниження стимулювання в науці.

Для поживлення інноваційно-інвестиційних процесів необхідна державна підтримка шляхом визначення та підтримки пріоритетних напрямів на державному, галузевих, регіональних рівнях; формування та реалізації інноваційно-інвестиційних програм; удосконалення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів; їх фінансової підтримки, стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційно-інвестиційних проектів; встановлення пільгового кредитування та оподаткування суб’єктів інноваційно-інвестиційних процесів; підтримки функціонування

та розвитку сучасної інноваційно-інвестиційної інфраструктури, отримання пільгових кредитів для оновлення технологій на підприємстві та впровадження нових значно удосконалених технологічних процесів, що дозволить значно покращити якість продукції, її технологічні характеристики та конкурентоспроможність. Це, у свою чергу, дасть змогу вийти підприємству на нові ринки збуту і збільшити попит на продукцію.

Список використаних джерел

1. *Алюша И. А.* Інновації в виробництві / И. А. Алюша. — К. : Наук. думка, 2002. — 154 с.
2. *Войнарєнко М. П.* Формування інноваційно-інвестиційної політики регіонів України на засадах кластерних технологій / М. П. Войнарєнко. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2008. — № 3. — Т. 1. — С. 263-267.
3. *Войнарєнко М. П.* Формування та оцінка механізму управління ризиками інноваційної діяльності промислових підприємств / М. П. Войнарєнко, Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2008. — № 5. — Т. 2. — С. 135-139.
4. *Гаман М. В.* Державне регулювання інноваційного розвитку України : Монографія / М. В. Гаман. — К. : Вид-во НАДУ, 2005. — 388 с.
5. *Гаман М. В.* Державне регулювання інноваціями : Україна та зарубіжний досвід / М. В. Гаман. — К. : Вікторія, 2004. — 312 с.
6. Економіка та організація інноваційної діяльності : [Підручник] / під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 662 с.
7. Економічна енциклопедія: в 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. — К. : Видавничий центр «Академія», 2000. — Т. 1. — 864 с.
8. *Инновационный менеджмент : Основы теории и практики : Учеб. пос. / под ред. П. Н. Завлин, А. Е. Казанцева, Л. Е. Минделя.* — М. : Экономика, 2000. — 220 с.
9. *Микитюк П. П.* Інноваційна діяльність : Навч. пос. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 392 с.
10. *Музиченко А. С.* Інвестиційна діяльність в Україні : Навч. посіб. / А. С. Музиченко. — К. : Кондор, 2005. — 406 с.
11. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 рік. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2008. — 430 с.
12. Статистичний збірник «Інноваційна діяльність промислових підприємств у Хмельницькій області за 2008 рік». — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2009. — 20 с.
13. Статистичний збірник «Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Хмельницької області у 2000-2008 роках». — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2009. — 40 с.
14. *Стеченко Д. М.* Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб. / Д. М. Стеченко — К. : Вища шк., 2002. — 254 с.: іл.
15. Управление инновационным циклом / А. Н. Алімов, Н. П. Гончаров, М. Г. Дражан, Д. Н. Черванев. — К. : Наукова думка, 2003. — 254 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою менеджменту, фінансів та кредиту
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 1 від 17 вересня 2009 року)*

Надійшла до редакції 18.09.2009
Рекомендована до друку 01.12.2009

